

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף פט

פרק עשירי. משנה: כל התדיר מחבירו קודם את חבירו: כל קרבן שמקריבים אותו לעיתים קרובות יותר מחבירו, הרי הוא קודם את חבירו.

המשנה מבארת:

התמידין קודמין למוספין: קרבן תמיד תדיר יותר מקרבן מוסף, שקרבן התמיד קרב בכל יום, ואילו קרבן מוסף קרב רק בשבתות ומועדים, ולכן בימים שמקריבים בהם קרבן מוסף צריך להקדים ולהקריב קודם את התמיד ורק אח"כ את המוסף.

מוספי שבת קודמין למוספי ר"ח: שבת תדירה יותר מראש חודש, ולכן בראש חודש שחל בשבת מקריבים קודם את מוספי השבת ואח"כ את מוספי ראש חודש.

מוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה: ראש חודש תדיר יותר מראש השנה, ולכן בראש השנה (ר"ה הוא גם ראש חודש) מקריבים קודם את מוספי ראש חודש ואח"כ את מוספי ראש השנה.

שנאמר "מִלְבַּד עֵלַת הַבְּקָר אֲשֶׁר לְעֵלַת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהֵי": כלומר דין זה של 'כל התדיר מחבירו קודם את חבירו' נלמד מהפסוק שנאמר לגבי מוספי חג הפסח "מִלְבַּד עֵלַת הַבְּקָר אֲשֶׁר לְעֵלַת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהֵי", דהיינו שמלבד עולת התמיד תעשו את קרבנות המוסף, משמע שעולת התמיד כבר נעשתה, ומכאן שתמידים קודמים למוספים.

נמרא: שאלה: מנא לן? מנין שתדיר קודם? הגמ' מתפלאת על השאלה: מנא לן?! כדקאמר טעמא "מִלְבַּד עֵלַת הַבְּקָר...".

דילמא תמידין הן דקדמו למוספין משום דתדירי, מוספין למוספין מנ"ל? אומרת הגמ' שהשאלה היתה, שאמנם תמיד קודם למוספין לפי שהוא קרב בכל יום ולכן התדירות שלו חשובה, אבל מנין שמוספין קודמים למוספין? (כגון מוספי שבת למוספי ר"ח, ומוספי ר"ח למוספי ר"ה).

תשובה: א"ר אילעא: לאחר הפסוק "מִלְבַּד עֵלֶת הַבְּקָר אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת אֱלֹהֵי" נאמר "כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לְיוֹם שִׁבְעַת יָמִים", משמע שתעשו כפי הסדר שאמרתי לך מקודם, דהיינו כשם שהתמיד התדיר (המוזכר בפס' הראשון) קודם למוספין, כך המוספין (המוזכרים בפס' שלאחר מכן) קודמים למוספין, שאם יש שני מוספין כגון שבת שבתוך הרגל, המוסף של שבת התדיר קודם למוסף הרגל.

קושיא: והאי מיבעי ליה לגופיה: והרי הפסוק "כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לְיוֹם שִׁבְעַת יָמִים" נצרך כדי ללמדנו שצריך להקריב מוסף בכל שבעת ימי חג הפסח, וא"כ אי אפשר ללמוד ממנו את דרשתו של רב אילעא.

תירוץ: א"כ ניכתוב אלה תעשו ליום: כדי ללמדנו שצריך להקריב מוסף בכל שבעת ימי חג הפסח היה די לכתוב "אלה תעשו ליום", ומכך שנאמר "כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לְיוֹם" אנו לומדים את דרשתו של רב אילעא.

דחיית התירוץ: אי כתב אלה תעשו ליום שבעת הימים ה"א אלה לשבעת הימים (אין מידי אחרינא לא): אם היה כתוב "אלה" ולא "כאלה" היינו חושבים שאת שבעת הכבשים של המוספין מחלקים לשבעת ימי הפסח ובכל יום מקריבים כבש אחד, לכך נאמר "כאלה" ללמדנו שבכל יום מימי הפסח מקריבים שבעה כבשים.

תשובה: ליום כתיב: כתוב בפסוק "כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לְיוֹם", דהיינו שתקריבו את שבעת הכבשים בכל יום מימי הפסח, וא"כ וגם אם היה כתוב "אלה תעשו ליום" היינו יודעים זאת, ונמצא ש"כאלה" מיותר ללמדנו את דרשת רבי אילעא.

קושיא: ואכתי אימא אלה ליום, אבל שאר יומי לא ידענא כמה: אם היה כתוב "אלה" היינו חושבים שאת שבעת הכבשים מקריבים ביום הראשון, ובשאר הימים לא היינו יודעים כמה, לכך נאמר "כאלה" ללמדנו שגם בשאר הימים צריך להקריב שבעה כבשים.

תירוץ: אמר קרא תעשו שיהו כל העשיות שוות: לכך נאמר "תעשו" ללמדנו שהעשייה של היום הראשון תהיה כשאר העשיות של ימי הפסח, וכשם שביום הראשון מקריבים שבעה כבשים כך בשאר ימי הפסח, וא"כ "כאלה" מיותר ללמדנו את דרשת רבי אילעא.

תשובה נוספת לשאלה הראשונה (= מנין שמוספין קודמים למוספין):

אביי אמר: לומדים זאת מהפסוק עצמו שהביאה המשנה (= "מִלְבָּד עֲלֵת הַבְּקָר אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתְּמִיד תַּעֲשֶׂוּ אֶת אֵלֶּה" שממנו למדה המשנה שתמיד קודם למוספין), שאם תאמר שרק תמידין קודמים למוספין, א"כ שהפסוק יאמר רק "מִלְבָּד עֲלֵת הַבְּקָר" בלבד, שהרי אנו יודעים שעולת הבוקר היא עולת התמיד, ומכך שהפסוק המשיך ואמר "אֲשֶׁר לְעֵלֶת הַתְּמִיד" בהכרח שהוא בא ללמדנו שהטעם שהתמיד קודם הוא מפני שהוא תדיר, וזאת כדי שתלמד ממנו לשאר הקרבנות התדירים שהם קודמים, ומכאן שמוספין קודמים למוספין.

משנה: כל המקודש מחבירו כלומר שיש בו צד ריבוי קדושה יותר מחבירו, **קודם את חבירו.**

המשנה מבארת:

דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שהוא מרצה: אם יש לפנינו דם חטאת ודם עולה ושניהם עומדים להיזרק על המזבח, צריך לזרוק קודם את דם החטאת, לפי שהחטאת מכפרת על חייבי כריתות שצריכים ריצוי גדול.

איברי עולה קודמין לאימורי חטאת, מפני שהוא כליל לאישים: אם יש לפנינו אברי עולה ואימורי חטאת שכבר נזרק דמם על המזבח, צריך להקטיר קודם את איברי העולה שהיא עולה כליל ויש בה צד ריבוי קדושה למזבח יותר מאימורי החטאת, ואח"כ להקטיר את אימורי החטאת.

הקרבת **חטאת קודמת להקרבת אשם, מפני שדמה ניתן לד' קרנות**, ואשם רק שתי מתנות שהם ארבע, וכן שירי דמה נשפכים **על היסוד**, ואשם לא נאמר בו יסוד.

אשם קודם לתודה ואיל נזיר, מפני שהוא קדשי קדשים, ותודה ואיל נזיר הם קדשים קלים.

תודה ואיל נזיר קודמים לשאר שלמים, מפני שהן נאכלין ליום אחד וטעונין לחם, ושאר שלמים לא טעונים לחם.

השלמים קודמין לבכור, מפני שהן טעונין מתן ד', כלומר שתי מתנות שהן ארבע, ובכור טעון רק מתנה אחת, [וכן הם טעונים סמיכה] ונסכים, ובכור אינו טעון סמיכה ונסכים, וכן הם טעונים תנופות חזה ושוק, דהיינו שהכהן נותן את החזה ושוק תחת ידי הבעלים ומניח את ידו תחת ידם ומניף, ובכור אינו טעון תנופה.

הבכור קודם למעשר בהמה, מפני שקדושתו מרחם ונאכל לכהנים, והמעשר אין קדושתו מרחם אלא משעה שהוקדש ע"י הבעלים, והוא נאכל לכל אדם.

המעשר בהמה קודם לעופות, מפני שהוא 'זבח', דהיינו זביחת סכין, ועופות במליקה, וזבחים חשובים לפי שיש בהם הרבה מצוות שכל הקרבנות באים מהם. **יש בו קודש קדשים דמו ואימוריו**, כלומר יש בזבח לחלק גבוה שני דברים, דמו ואימוריו, אבל חטאת העוף יש למזבח רק את דמה. [ואף שעולת העוף עולה כולה למזבח, אבל כיון שחטאת העוף קודמת לעולת העוף כפי שיובא להלן, לכן מעשר בהמה שקודם לחטאת העוף כל שכן שקודם לעולת העוף].

העופות קודמין למנחות, מפני שהן מיני דמים: שנותנים את דמם למזבח וכפרתם מרובה.

מנחת חוטא קודם למנחת נדבה, מפני שהוא בא על חטא: וזבה קדושתה של מנחת חוטא יותר ממנחת נדבה, שהיא מכפרת.

חטאת העוף קודמת לעולת העוף: הגמ' תבאר שלומדים זאת מהפסוקים. **וכן בהקדישה:** וכן כשהוא מפריש את התורים או בני היונה צריך לקרוא שם לחטאת תחילה ואח"כ לעולה, דהיינו שאומר על עוף אחד 'הרי זו חטאת' ואח"כ אומר על השני 'הרי זו עולה'.

גמרא: מנא הני מילי? שדם חטאת קודם לדם עולה, ואילו איברי עולה קודמים לאימורי חטאת?

תשובה: דתנו רבנו וכו': נאמר בחינוך הלויים לעבודה בבית המקדש "ולקחו פר בן בקר ... **ופר שני** בן בקר תקח לחטאת". מדוע נאמר "פר שני"? אם בכדי ללמד שהם שני פרים שונים אחד חטאת ואחד עולה, הרי כבר נאמר בפרשה שם "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה!"

אלא שיכול הייתי לחשוב שתהא חטאת קודמת לכל מעשה עולה, על כך תלמוד לומר "ופר שני בן בקר תקח לחטאת", ללמד שהעולה קודמת והחטאת שניה לה. אך אם כן תהא עולה קודמת לחטאת לכל מעשיה! על כך תלמוד לומר "ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה" ללמד שהחטאת קודמת לעולה! אם כן כיצד יתיישבו שני המקראות הסותרים?

והתשובה: דם חטאת קודמת לדם עולה מפני שמרצה, איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהן כליל לאישים (גירסת שטמ"ק). ע"כ כאן הברייתא.

קושיא: ואמאי? מתנה קמייתא דמכפרה תיקדום והנך לא: מדוע כל ארבעת המתנות של חטאת קודמים לעולה? רק המתנה הראשונה שהיא המכפרת (ולכן בדיעבד אם נתן מתנה אחת בחטאת יצא) תקדם לעולה, ולא שאר המתנות.

רבינא מתרץ: הפסוק הנ"ל בחינוך הלויים מדבר על 'חטאת הלויים' שאינה באה לכפרה, ואם כן אפילו שהיא דומה לעולה בכל אופן אומר הפסוק שהיא קודמת לעולה, משום שיש לה 'שם' של חטאת. מוכח שכל המתנות של חטאת קודמות לעולה גם אם אינן מכפרות.

במערבא אמרי: בארץ ישראל תירצו - בעיקרון רק המתנה הראשונה היתה אמורה להיות קודמת לעולה, אבל מכיון שכבר התחיל במתנות החטאת גומר את כולם.

איבעיא להו דם חטאת ואיברי עולה איזה מהן קודם? למדנו שדם חטאת מול דם עולה, חטאת קודמת. ואילו איברי חטאת מול איברי עולה קודמת. כאן השאלה היא, דם מול איברים. דהיינו דם חטאת מול איברי עולה. הספק, האם דם חטאת קודם מפני שמרצה, או שאיברי עולה קודמים מפני שהן כליל לאישים?

ת"ש דם חטאת קודם לדם עולה: כך כתוב במשנתנו. משמע שדוקא לדם עולה, דם החטאת קודם. אבל לא לאיברי עולה.

דחייה: אדרבה מסיפא וכו': תוכיח מהסיפא הפוך. בהמשך המשנה כתוב 'איברי עולה קודמין לאימורי חטאת'. משמע שדוקא לאימורי חטאת, איברי העולה קודמים, אבל לא לדם חטאת. אלא מסיקה הגמרא שמהמשנה אין אפשרות להוכיח לכאן או לכאן.

איבעיא להו דם עולה ואימורי חטאת איזה מהן קודם? מקרה דומה למקרה הקודם, אבל הפוך. כאן לדם עולה אין שום עדיפות כי הוא לא עולה כליל (וכמובן אינו מכפר), וכן לאימורי חטאת אין שום עדיפות כי הם לא מכפרים (וכמובן לא עולים כליל). והספק הוא, האם דם עולה קודם לאימורי חטאת, בגלל שהדם הזה בא מכח עולה שאיבריה מוקטרים כליל. או שאימורי חטאת קודמים, בגלל שהם באים מכח חטאת שהדם שלה מכפר.

ת"ש 'דם חטאת קודם לדם עולה'. דם חטאת הוא דקדים לדם עולה, אבל אימורי חטאת לא! ואם כן משמע שדם עולה קודם לאימורי חטאת. דחייה: אזרבה מסיפא 'איברי עולה קודמין לאימורי חטאת'. איברי עולה הוא דקדמי לאימורי חטאת אבל דם עולה לא: ואם כן משמע שאימורי חטאת קודמים לדם עולה. אלא מהא ליכא למשמע מינה: כנ"ל.

איבעיא להו דם עולה ודם אשם איזה מהן קודם? האם דם עולה קודם כי הוא בא מכח עולה שאיבריה מוקטרים כליל, או שדם אשם קודם כי הוא מכפר על חטא.

ת"ש דם חטאת קודם לדם עולה: משמע אבל דם אשם לא קודם לדם עולה! דחייה: בדין הוא וכו': בעיקרון היה צריך להיות כתוב 'דם אשם קודם לדם עולה'. אבל בגלל שבהמשך המשנה רצה התנא לכתוב 'איברי עולה קודמין לאימורי חטאת', ואם היה כותב ברישא 'דם אשם' היה צריך לכתוב גם בסיפא 'אימורי אשם'. אלא שאז היינו חושבים שדוקא איברי עולה קודמים לאימורי אשם, אבל לא לאימורי חטאת. כי חטאת חמורה יותר מאשם. ולכן הוא נקט את המקרה של אימורי חטאת, וממילא גם נקט דם חטאת.

ת"ש חטאת קודם לאשם: משמע שדוקא חטאת קודמת לאשם, אבל עולה אינה קודמת לאשם. ולכאורה במה מדובר? בדם. ומוכח שדם עולה אינו קודם לדם אשם! דחייה: לא, אימורים וכו': מדובר בכלל על אימורי חטאת מול אימורי אשם.

דיקא נמי: וכך מדוייק גם מדברי המשנה, הנותנת טעם מדוע חטאת קודמת לאשם 'מפני שדמה ניתן על ארבע קרנות'. אם היה מדובר בדם עצמו היה צריך להיות כתוב 'מפני שהיא ניתנת על ארבע קרנות' כלומר הדם עצמו ניתן. אלא שמדובר על האימורים שהדם שלהם ניתן על ארבע קרנות.

למדנו במשנה - חטאת קודמת נו': חטאת קודמת לאשם מפני שדמה ניתן על ד' קרנות ועל היסוד. ואילו אשם ניתן רק שתיים שהן ארבע, ואין בו שפיכה ליסוד.

קושיא: אדרבה אשם קדים שכן יש לו קיצבה: כי הוא צריך להיות שוה לכל הפחות שני שקלים כסף, ואילו חטאת יכולה להיות שווה אפילו כל שהו. תירוץ: אפילו הכי ריבוי דמזבח עדיף: ריבוי מתנות הדם של חטאת מול אשם, חשוב יותר משווי הקרבן של אשם מול חטאת.

למדנו במשנה - אשם קודם לתודה נו': אשם קודם לתודה ואיל נזיר, מפני שהוא קדשי קדשים.

קושיא: אדרבה התודה ואיל נזיר קדמי שכן טעונין לחם! תירוץ: אפילו הכי קדשי קדשים עדיפי:

למדנו במשנה - תודה ואיל נזיר נו': תודה ואיל נזיר קודמים לשלמים, מפני שהן נאכלין ליום אחד וטעונים הבאת לחם. ואילו שלמים נאכלים לשני ימים ואינם טעונים לחם.

קושיא: אדרבה שלמים קדמי שכן ישנן בציבור כביחיד: ואילו תודה ואיל נזיר באים רק בקרבן יחיד. תירוץ: אפילו הכי נאכלין ליום אחד עדיפי.

איבעיא להו תודה ואיל נזיר איזה מהן קודם? האם תודה קודמת כי מביאים איתה ארבעה מיני לחם, ואילו באיל נזיר מביאים רק שני מיני לחם. או שאיל נזיר קודם כי יש עמו 'דמים אחרים', דהיינו נזיר המביא קרבן איל נזיר צריך להביא איתו גם קרבן חטאת ועולה.

ת"ש זו קודמת לזו וכו': כתוב בכרייתא במפורש שתודה קודמת לאיל נזיר בגלל הלחם.

למדנו במשנה - השלמים קודמין לבכור נו': השלמים קודמין לבכור, מפני שהן טעונין מתן ד' וסמיכה ונסכים ותנופות חזה ושוק.

קושיא: אדרבה בכור קודם שכן קדושתו מרחם ונאכל לכהנים! תירוץ: אפ"ה מצות יתירות עדיפי: בשלמים יש הרבה מצוות כנ"ל, מתן ד' סמיכה נסכים ותנופות. ולכן הם עדיפים.

למדנו במשנה - הבכור קודם נו': הבכור קודם למעשר בהמה, מפני שקדושתו מרחם ונאכל לכהנים.

קושיא: אדרבה מעשר קודם שכן מקדש לפניו ולאחריו: במעשר בהמה יש חומרא. שכן יתכן ויחול שם 'מעשר' על שתי בהמות בטעות. כגון שטעה וקרא לכבש שיצא תשיעי בשם 'עשירי', ולכבש שיצא עשירי קרא בטעות 'תשיעי', ולכבש שיצא אחד עשר קרא בטעות 'עשירי', הדין הוא שכולם מקודשים. תירוץ: אפ"ה קדושה מרחם עדיפא.

למדנו במשנה - מעשר קודם לעופות נו': המעשר קודם לקרבן עוף, מפני שהוא זבח, ויש בו שני חלקים של 'קודשי קדשים' והם; דמו ואימוריו.

קושיא: אדרבה עופות קדמי שכן קדשי קדשים: אפילו אכילת האדם שבהם היא קודשי קודשים, ואילו במעשר בהמה האכילה היא קודשים קלים. תירוץ: אפ"ה מין זבח עדיף: מעשר בהמה הוא קרבן הנשחט, וגם יש בו חלקים של קודשי קודשים. ולכן הוא עדיף על עוף שאינו נשחט, למרות שכולו קודש קודשים.

*

אמר רבינא בר שילא: אימורים של קרבן קדשים קלים, שיצאו מהעזרה לפני זריקת הדם, פסולים.

ותנא תונא: והתנא של משנתנו מסייע לדבריו. התנא אומר שמעשר בהמה קודם לקרבן עוף 'מפני שהוא זבח וכו'. דהיינו הוא קרבן הנשחט, ויש בו שני חלקים שהם קודשי קדשים; דם ואימורים. העדיפות של הקטרת האימורים מובנת, כי אין את זה בקרבן עופות. אבל העדיפות של נתינת הדם במעשר בהמה אינה מובנת, שהרי גם בעוף יש נתינת דם. אלא בהכרח התנא בא ללמד אותנו שאימורין נחשבים כמו הדם. דהיינו כמו שבדם מדובר לפני זריקה כך גם באימורין. והתנא קורא לאימורים הללו 'קודשי קדשים', ללמד שהם נפסלים ביציאה חוץ לעזרה כמו בדם שיצא חוץ לעזרה.

מוכח שאימורים קודשים קלים שיצאו לפני זריקה פסולים!

נימא מסייע ליה: נביא ראייה לרבינא בר שילא מהמימרא הבאה.

בשר קדשים קלים: שיצא מהעזרה לפני זריקת דמים, נחלקו בזה הדעות. לדעת רבי יוחנן כשר, בגלל שבסופו שלדבר הוא אמור לצאת אחרי הזריקה ולהאכל בכל העיר. לדעת ריש לקיש פסול, כי עדיין לא הגיע זמנו לצאת.

עד כאן לא פליגי אלא בבשר, אבל באימורין לא: כל המחלקות שלהם היא רק לגבי בשר, (שבגלל שסופו להאכל סובר רבי יוחנן שהוא כשר). אבל משמע שלגבי אימורים לכו"ע הם פסולים!

דחייה: הוא הדין וכו': יתכן שגם לגבי אימורין הם חולקים. והסיבה שהם נחלקו בבשר, לחדש לנו את עוצמת שיטתו של ריש לקיש, שאפילו בבשר שסופו לצאת מהעזרה בכל אופן הוא פסול כי עדיין לא הגיע זמנו לצאת.